

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 478 9000
F: 01 478 9021
E: gp.mkgp@gov.si
www.mkgp.gov.si

Številka: 354-5/2024/23
Ljubljana, 13. 8. 2024
EVA (če se akt objavi v Uradnem listu RS)
GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE Gp.gs@gov.si

ZADEVA: Podnebno poročilo o stanju v kmetijstvu za leto 2023 v Sloveniji – predlog za obravnavo
1. Predlog sklepov vlade:
Na podlagi šestega odstavka 21. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) in 13.a člena Zakona o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17, 22/18, 86/21 – odl. US, 123/21, 44/22, 130/22 – ZPOmK-2, 18/23 in 78/23) je Vlada Republike Slovenije na _____ seji dne _____ pod točko __ sprejela naslednji
SKLEP:
Vlada Republike Slovenije se je seznanila s Podnebnim poročilom o stanju v kmetijstvu za leto 2023 in ga pošlje Državnemu zboru.
Barbara Kolenko Helbl generalna sekretarka
Priloga:
- Podnebno poročilo o stanju v kmetijstvu za leto 2023.
Sklep prejmeta:
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, - Državni zbor RS.

<p>2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:</p> <p>(Navedite razloge, razen za predlog zakona o ratifikaciji mednarodne pogodbe, ki se obravnava po nujnem postopku – 169. člen Poslovnika državnega zbora.)</p>
<p>3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Maša Žagar, generalna direktorica Direktorata za kmetijstvo, – dr. Boštjan Petelinc, sekretar, – Tanja Gorišek, podsekretarka, – Maja Dovžak, višja svetovalka.
<p>3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:</p> <p>Kmetijski inštitut Slovenije:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dr. Ajda BLEIWEIS (horizontalne vsebine) – dr. Jože VERBIČ (emisije toplogrednih plinov v kmetijstvu, horizontalne vsebine) – dr. Maja KOŽAR (horizontalne vsebine) – dr. Tanja TRAVNIKAR (horizontalne vsebine) – dr. Viktor JEJČIČ (energija v kmetijstvu) – izr. prof. dr. Borut VRŠČAJ (stanje kmetijskih tal) – Janez SUŠIN (raba in poraba gnojil v kmetijstvu) – mag. Tomaž POJE (energija v kmetijstvu) – mag. Matej BEDRAČ (horizontalne vsebine) – Ana HITI DVORŠAK (horizontalne vsebine, infografika) – Vesna TELIČ (horizontalne vsebine) – Anej GERLUŠNIK (stanje kmetijskih tal) – Matej ŠČUKA (stanje kmetijskih tal) <p>Gozdarski inštitut Slovenije:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dr. Boštjan MALI (raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo – LULUCF) – doc. dr. Primož SIMONČIČ (raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo – LULUCF) <p>Geološki zavod Slovenije:</p> <ul style="list-style-type: none"> – doc. dr. Nina RMAN (geotermalna energija v kmetijstvu) – mag. Dušan RAJVER (geotermalna energija v kmetijstvu) <p>Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dr. Dušica MAJER (aktivnosti JSKS na področju podnebnih sprememb)
<p>4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mateja Čalušič, ministrica, – Ervin Kosi, državni sekretar, – Eva Knez, državna sekretarka, – Maša Žagar, generalna direktorica Direktorata za kmetijstvo, – Simona Vrevc, namestnica generalne direktorice Direktorata za kmetijstvo, – Tanja Gorišek, vodja Sektorja za podnebno politiko in AKIS in – dr. Boštjan Petelinc, vodja Oddelka za podnebno politiko v kmetijstvu.
<p>5. Kratek povzetek gradiva:</p> <p>Podnebno poročilo o stanju v kmetijstvu v letu 2023 prikazuje aktivnosti kmetijstva na področju blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje ter aktivnosti na področju energije, ki se uporablja v kmetijstvu. Zato so v poročilu so zbrani podatki na področju blaženja podnebnih sprememb v kmetijstvu, kjer so vključeni podatki o emisijah toplogrednih plinov v kmetijstvu, podatki o rabi zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo (sektor LULUCF), stanje kmetijskih tal, raba in poraba gnojil v kmetijstvu, energije v kmetijstvu z vidika podnebnih sprememb in še poglavje o prilagajanju kmetijstva podnebnim spremembam. V nadaljevanju poročila so še analiza stanja – ocena ranljivosti kmetijstva na podnebne spremembe, spremljanje izvajanja ukrepov, podana so priporočila, ostale aktivnosti na področju blaženja in prilagajanja kmetijstva na podnebne spremembe, obvladovanje</p>

tveganj v kmetijstvu, raziskave, strokovne naloge v rastlinski proizvodnji in aktivnosti javne kmetijske svetovalne službe.

V prvem poročilu je prikazano trenutno stanje na posameznih področjih in predstavlja osnovo za nadaljnje redno letno spremljanje podatkov oziroma trendov. Poročilo je pripravil Kmetijski inštitut Slovenije (KIS) skupaj z Gozdarskim inštitutom Slovenije (GIS) in Geološkim zavodom Slovenije (GeoZS), gradiva in podatke pa so prispevale tudi strokovne službe Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) in Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS). Poročilo nima finančnih posledic.

6. Presoja posledic za:

a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	NE
b)	uskklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	NE
e)	socialno področje	NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none"> – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij 	DA

7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:

(Samo če izberete DA pod točko 6.a.)

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki		Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1	
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV:				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
V zvezi s predlaganim vladnim gradivom se navedejo predvidene spremembe (povečanje, zmanjšanje):				
– prihodkov državnega proračuna in občinskih proračunov,				
– odhodkov državnega proračuna, ki niso načrtovani na ukrepih oziroma projektih sprejetih proračunov,				
– obveznosti za druga javnofinančna sredstva (drugi viri), ki niso načrtovana na ukrepih oziroma				

projektih sprejetih proračunov.

II. Finančne posledice za državni proračun

Prikazane morajo biti finančne posledice za državni proračun, ki so na proračunskih postavkah načrtovane v dinamiki projektov oziroma ukrepov:

II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:

Navedejo se proračunski uporabnik, ki financira projekt oziroma ukrep; projekt oziroma ukrep, s katerim se bodo dosegli cilji vladnega gradiva, in proračunske postavke (kot proračunski vir financiranja), na katerih so v celoti ali delno zagotovljene pravice porabe (v tem primeru je nujna povezava s točko II.b). Pri uvrstitvi novega projekta oziroma ukrepa v načrt razvojnih programov se navedejo:

- proračunski uporabnik, ki bo financiral novi projekt oziroma ukrep,
- projekt oziroma ukrep, s katerim se bodo dosegli cilji vladnega gradiva, in
- proračunske postavke.

Za zagotovitev pravic porabe na proračunskih postavkah, s katerih se bo financiral novi projekt oziroma ukrep, je treba izpolniti tudi točko II.b, saj je za novi projekt oziroma ukrep mogoče zagotoviti pravice porabe le s prerazporeditvijo s proračunskih postavk, s katerih se financirajo že sprejeti oziroma veljavni projekti in ukrepi.

II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:

Navedejo se proračunski uporabniki, sprejeti (veljavni) ukrepi oziroma projekti, ki jih proračunski uporabnik izvaja, in proračunske postavke tega proračunskega uporabnika, ki so v dinamiki teh projektov oziroma ukrepov ter s katerih se bodo s prerazporeditvijo zagotovile pravice porabe za dodatne aktivnosti pri obstoječih projektih oziroma ukrepih ali novih projektih oziroma ukrepih, navedenih v točki II.a.

II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:

Če se povečani odhodki (pravice porabe) ne bodo zagotovili tako, kot je določeno v točkah II.a in II.b, je povečanje odhodkov in izdatkov proračuna mogoče na podlagi zakona, ki ureja izvrševanje državnega proračuna (npr. priliv namenskih sredstev EU). Ukrepanje ob zmanjšanju prihodkov in prejemkov proračuna je določeno z zakonom, ki ureja javne finance, in zakonom, ki ureja izvrševanje državnega proračuna.

7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR:

(Samo če izberete NE pod točko 6.a.)

Kratka obrazložitev

8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:

Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:

- pristojnosti občin,
- delovanje občin,
- financiranje občin.

NE

Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje:

- Skupnosti občin Slovenije SOS: DA/NE
- Združenju občin Slovenije ZOS: DA/NE
- Združenju mestnih občin Slovenije ZMOS: DA/NE

Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani:

- v celoti,
- večinoma,
- delno,
- niso bili upoštevani.

Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani.

9. Predstavitev sodelovanja javnosti:	
Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:	NE
(Če je odgovor NE, navedite, zakaj ni bilo objavljeno.) Poročilo je dokument ministrstva in nima pravnih ali finančnih posledic.	
(Če je odgovor DA, navedite: Datum objave: V razpravo so bili vključeni: – nevladne organizacije, – predstavniki zainteresirane javnosti, – predstavniki strokovne javnosti. – . Mnenja, predlogi in pripombe z navedbo predlagateljev (imen in priimkov fizičnih oseb, ki niso poslovni subjekti, ne navajajte): Upoštevani so bili: – v celoti, – večinoma, – delno, – niso bili upoštevani. Bistvena mnenja, predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani, ter razlogi za neupoštevanje: Poročilo je bilo дано Javnost je bila vključena v pripravo gradiva v skladu z Zakonom o ..., kar je navedeno v predlogu predpisa.)	
10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:	DA
11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:	NE
Mateja Čalušič ministrica	

Obrazložitev

V poročilu so zbrani podatki na področju blaženja podnebnih sprememb v kmetijstvu, kjer so vključeni podatki o emisijah toplogrednih plinov v kmetijstvu, podatki o rabi zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo (sektor LULUCF), stanje kmetijskih tal, raba in poraba gnojil v kmetijstvu, energije v kmetijstvu z vidika podnebnih sprememb in še poglavje o prilagajanju kmetijstva podnebnim spremembam. V nadaljevanju poročila so še analiza stanja – ocena ranljivosti kmetijstva na podnebne spremembe, spremljanje izvajanja ukrepov, podana so priporočila, ostale aktivnosti na področju blaženja in prilagajanja kmetijstva na podnebne spremembe, obvladovanje tveganj v kmetijstvu, raziskave, strokovne naloge v rastlinski proizvodnji in aktivnosti javne kmetijske svetovalne službe.

V prvem poročilu je prikazano trenutno stanje na posameznih področjih in predstavlja osnovo za nadaljnje redno letno spremljanje podatkov oziroma trendov. Poročilo je pripravil Kmetijski inštitut Slovenije (KIS) skupaj z Gozdarskim inštitutom Slovenije (GIS) in Geološkim zavodom Slovenije (GeoZS), gradiva in podatke pa so prispevale tudi strokovne službe Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) in Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS).

BLAŽENJE PODNEBNIH SPREMOMB V KMETIJSTVU

Blaženje podnebnih sprememb se doseže z zmanjševanjem ali obvladovanjem emisij toplogrednih plinov v atmosfero in s spodbujanjem odvzemov toplogrednih plinov iz atmosfere. Za kmetijstvo je značilen velik delež ne-CO₂ emisij. Gre za metan, ki se sprosti iz prebavil rejnih živali in iz skladišč za živinska gnojila, in za didušikov oksid (N₂O), ki nastaja predvsem v skladiščih za živinska gnojila in v kmetijskih tleh kot posledica gnojenja kmetijskih rastlin z dušikovimi gnojili. Te emisije se poročajo Okvirni konvenciji Združenih narodov za spremembe podnebja (UNFCCC) v sklopu poročevalskega sektorja Kmetijstvo (Agriculture, CRF sektor 3). Kmetijske dejavnosti prispevajo tudi k emisijam/odvzemom ogljikovega dioksida iz kmetijskih zemljišč. Te emisije/odvzemi se poročajo posebej v sklopu sektorja Raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo (LULUCF – Land Use, Land Use Change and Forestry, poročevalski sektor CRF 4). Toplogredni plini se sproščajo tudi zaradi rabe fosilnih goriv v kmetijstvu. Tudi te emisije se obravnavajo in poročajo posebej v sklopu poročevalskega sektorja Energije (Energy, CRF sektor 1).

Emisije toplogrednih plinov v kmetijstvu (poročevalski sektor Kmetijstvo, CRF 3)

V Sloveniji prispeva kmetijstvo nekaj več kot 10 % toplogrednih plinov (povprečje obdobja 2017–2021 je bilo 10,65 %). Emisije toplogrednih plinov v kmetijstvu so se v obdobju 1986–2022 zmanjšale za 16,3 %. Zmanjšale so se tako emisije v živinoreji (– 16,5 %) kot v rastlinski pridelavi (– 15,5 %). Emisije metana so se zmanjšale za 16,5 %, emisije didušikovega oksida pa za 12,8 %. Za gibanja so značilna nihanja, ki so predvsem posledica fizičnega obsega živinoreje. Emisije so se v obdobju 2017–2021 ustalile na približno 1760 kT ekv CO₂, v letu 2022 pa so se ponovno precej zmanjšale (za 3,8 %). Zmanjšanje emisij v letu 2022 bi lahko bilo posledica sušnih razmer in pomanjkanja krme na kmetijah, a predhodne analize kažejo, da se ta trend nadaljuje tudi v letu 2023. Omenjenega zmanjševanja (ali povečevanja) emisij se ne sme pripisovati le ukrepom za zmanjšanje emisij.

S Strateškim načrtom SKP 2023–2027 je Slovenija prvič v zgodovini načrtovanja kmetijsko-okoljske politike ukrepe za blaženje podnebnih sprememb programirala v okviru specifičnega cilja (SC4), ki je namenjen le blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje. Strateški načrt SKP 2023–2027 je na področju blaženja podnebnih sprememb precej ambiciozen in vključuje večino ukrepov, ki jih najdemo v strateških načrtih drugih evropskih držav. Izvajanje prvih ukrepov se je šele začelo v letu 2023, nekateri ukrepi pa se bodo začeli izvajati v letu 2024. Prva ocena izvajanja ukrepov Strateškega načrta SKP 2023–2027 in njihovih učinkov bo mogoča v letu 2024.

Raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo (poročevalski sektor LULUCF, CRF 4)

Na področju rabe zemljišč Slovenijo čakajo veliki izzivi. Na kmetijskih zemljiščih je osrednji cilj pridelava kakovostne hrane in prehranska varnost, ki jo je treba doseči na način, da je okoljsko sprejemljiv in z vidika gospodarnosti stroškovno učinkovit. Hkrati bo treba spremljati kazalnike, ki kažejo gibanje emisij in odvzemov ter trende glede ohranjanja biotske raznovrstnosti. Poleg tega se država v sektorju raba zemljišč, sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo (LULUCF) sooča z zakonodajo EU, ki določa različne zaveze in cilje. Kazalniki na področju rabe kmetijskih, gozdnih in drugih zemljišč v splošnem kažejo ugodne trende zmanjšanja emisij, vendar je treba skladno z določili uredb EU upoštevati tako imenovana obračunska pravila, ki Sloveniji niso najbolj naklonjena. Pri kazalniku travinje, s katerim se gospodari, je videti, da bo imela država obračunske emisije, saj se ponori na teh zemljiščih v zadnjih letih precej zmanjšujejo. To je predvsem posledica zmanjšanja travnatih površin, ki prehajajo v zaraščena zemljišča. Po eni strani zaraščene površine niso priporočene, saj to pomeni, da se je določena kmetijska dejavnost opustila (npr. košnja), kar z vidika pridelave krme ali ohranjanja travniških habitatov ni ugodno. Po drugi strani se na teh površinah kaže priložnost za vzpostavitev kmetijsko-gozdarskih sistemov (npr. na Krasu), ki ponujajo sinergije z vidika doseganja različnih ciljev. Za zmanjšanje emisij se zdi ključno izboljšati prostorsko načrtovanje, ki je predvsem v domeni občin, ki pripravljajo občinske prostorske načrte, v katerih je določena namenska raba prostora. Ta daje potencial oziroma kroji usodo razvoja dejanske rabe v prihodnje. Če se želi doseči prehod v nizkoogljivo družbo, bo treba zmanjšati obseg krčenja gozdov in širjenja naselij. Za povečanje ponorov v gozdovih bo ključno povečati odpornost gozdov na naravne motnje, na primer s pravočasno obnovo, prilagajanjem drevesne sestave in izboljšanjem realizacije negovalnih in varstvenih del v gozdovih.

Stanje kmetijskih tal

Tla so pomemben naravni vir, ki omogoča nastanek in življenje kopenskih ekosistemov, tla kmetijskih zemljišč pa so temelj kmetijske pridelave. Zdrava in s hranili optimalno založena tla omogočajo pridelovanje zdrave hrane, skladiščenje ogljika v tleh (večja vsebnost organske snovi v tleh), filtriranja, čiščenja in bogatenja podzemnih (pitnih) voda, uravnavanja pretoka in površinskega odtoka vode in kroženje hranil ter izvajajo druge ekosistemske storitve tal.

V obdobju 2020–2022 se je zmanjšala obdelanost kmetijskih zemljišč in povečala urbanizacija zemljišč ter s tem nepovratna degradacija tal in izguba naravnega vira. Urbanizacija in predvsem pozidava kakovostnih kmetijskih tal zmanjšujeta možnosti samooskrbe s hrano in obseg ekosistemskih storitev, ki jih opravljajo kakovostna kmetijska zemljišča. V letu 2022 je bilo v Sloveniji le 853 m² njiv in vrtov na prebivalca, kar je izrazito malo in pomembno manj kot v primerljivo razvitih državah (3.200 m²); za ustrezno prehransko varnost in stopnjo samooskrbe pa naj bi zadoščalo cca 2.500 m² njiv in vrtov na prebivalca (Vrščaj in sod., 2023).

Vsebnost talne organske snovi (TOS) oziroma talnega organskega ogljika (Corg) v zgornjih slojih kmetijskih zemljišč je ključni kazalnik stanja tal, in sicer sposobnosti tal za zadrževanja vode, sposobnosti tal za zadrževanja, vezave, izmenjave in kroženja makro in mikro rastlinskih hranil, sposobnosti tal za vezavo in v odvisnosti od posameznega onesnaževala tudi razgradnjo onesnaževal, sposobnosti filtriranja, čiščenja in bogatenja padavinskih in poplavnih voda, zalog/ponora vezave atmosferskega ogljika (CO₂) ter splošne kmetijske kakovosti in rodovitnosti tal. Stanje in ekosistemske storitve kmetijskih tal se v veliki meri ocenjuje skozi vsebnost TOS, trajnostno kmetijsko pridelavo in upravljanje s tlemi pa skozi spremljanje in bilanco TOS v zgornjih horizontih tal. Po vsebnosti talne organske snovi se večina analiziranih vzorcev tal uvršča med humozna do močno humozna tla, več kot polovica teh vzorcev pa vsebuje primerno vrednost organske snovi (2 do 4 %).

Raba in poraba gnojil v kmetijstvu

Poraba mineralnih gnojil se je v Sloveniji v obdobju 1992–2022 zmanjšala za 38 %. Za 30 % se je v istem obdobju zmanjšala tudi poraba rastlinskih hranil (N, P₂O₅, K₂O) na hektar kmetijskega

zemljišča v uporabi. Zmanjšanje porabe mineralnih gnojil gre pripisati zahtevam nitratne direktive in načelom dobre kmetijske prakse pri gnojenju, h katerim so zavezana kmetijska gospodarstva v zadnjih letih, še posebej po letu 2004, ko je Slovenija vstopila v EU. Oba dokumenta posvečata večjo pozornost uporabi živinskih gnojil ter upoštevanju rastlinskih hranil v živinskih gnojilih pri načrtovanju gnojenja z mineralnimi gnojili. Ker morajo imeti kmetijska gospodarstva izdelane gnojilne načrte, v katerih so ovrednotena tudi uporabljena rastlinska hranila iz živinskih gnojil, se poraba mineralnih gnojil temu ustrezno zmanjšuje. Povprečna poraba na hektar kmetijskega zemljišča v uporabi je znašala 61 kg N, 25 kg P₂O₅ in 31 kg K₂O. V obdobju 2012–2019 je bila poraba dušika v Sloveniji manjša (57 kg N/ha) kot v državah članicah Evropske unije (63 kg N/ha).

Bilančni presežek dušika v kmetijstvu se je v obdobju 1992–2021 zmanjševal. Analiza trenda kaže, da se je bruto bilančni presežek v tem obdobju v povprečju zmanjšal za 1,5 kg N/ha na leto oziroma za 54 % prek celotnega obdobja, neto presežek pa za 1,5 kg N/ha na leto oziroma za 87 %. Na bilančni presežek dušika imajo sicer v posameznem letu pomemben vpliv vremenske razmere. V sušnih letih so bilančni presežki dušika zaradi manjših pridelkov običajno večji. V obdobju 2015–2019 je Slovenija izkazovala malenkost manjši bruto bilančni presežek dušika (48 kg N/ha) kot so ga izkazovale izbrane države članice EU (53 kg N/ha).

Bilančni presežek fosforja v kmetijstvu se je v obdobju 1992–2021 zmanjševal za 104 %. Zmanjšanje je posledica manjšega vnosa fosforja z mineralnimi in živinskimi gnojili ter povečevanja odvzema s pridelkom kmetijskih rastlin, predvsem s krmo trajnega travinja. Glede na založenost kmetijskih tal nadaljnje zmanjševanje presežka P na ravni države ni željeno.

Dolgoletni trendi kazalnikov porabe vseh vrst gnojil v kmetijstvu so v Sloveniji ugodni. Učinkovitost porabe gnojil se izboljšuje, kar nakazuje na bolj racionalno porabo gnojil v kmetijstvu.

Energije v kmetijstvu z vidika podnebnih sprememb (poročevalski sektor Energija, CRF 4)

Energija je zelo pomembna komponenta v kmetijstvu in živilskopredelovalni industriji, ki lahko značilno vpliva na izboljšanje produktivnosti in konkurenčnosti, poleg tega je tudi ključnega pomena za ekonomsko rast. Izboljšanje učinkovitosti kmetijstva z uporabo manj energije za zagotovitev enake ravni proizvodnje in storitev je pomembno za doseganje številnih pozitivnih rezultatov, ki lahko zagotovijo boljšo ekonomičnost, gospodarsko rast, energetske varnost, prehransko varnost ter zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. V zadnjih letih področje energije v kmetijstvu pridobiva na pomenu, predvsem področji njene učinkovite rabe ter možnosti zamenjave fosilnih goriv v večjem obsegu z različnimi obnovljivimi viri energije (OVE, npr. biomasa, sončna energija, bioplin, geotermalna energija ter vetrna in vodna energija). Značilnost OVE je neomejena trajnost in velik potencial za uporabo tudi v kmetijstvu, kjer je trenutno izkoriščena v manjši meri.

Delež OVE v skupni rabi bruto končne energije je v letu 2022 znašal 24,9 %. Na področju OVE v kmetijstvu po številu naprav prevladuje uporaba sončne energije (fotovoltaika). Sledi uporaba biomase za energetske namene, predvsem za proizvodnjo toplotne energije za različne procesne potrebe kmetij ter bioplin. Vetrna in vodna energija imata najmanjše število naprav. Za kmetijstvo ni podatkov glede proizvodnje energije iz OVE. Priložnosti za povečanje deleža OVE na področju kmetijstva so predvsem izboljšati stanje na področju mikro bioplinskih naprav (deluje vsega nekaj naprav), uvedba proizvodnje biometana (trenutno je ni), povečanje proizvodnje na področju vetrne energije itd. Pri tem je treba omeniti, da je, z izjemo fotovoltaike in toplotne sončne energije, izkoriščanje vseh ostalih obnovljivih virov energije kompleksno, zahteva še bolj kompleksne tehnologije, daljšo dobo za postavitve, visoke investicije in dolge vračilne dobe investiranih sredstev, zato ni privlačno za potencialne investitorje.

Raba geotermalne energije iz termalne vode za potrebe kmetijstva se je v 2022 odvijala na treh lokacijah steklenjakov v SV Sloveniji. Skupna letna količina termalne vode, uporabljene za ogrevanje rastlinjakov, je znašala 822.463 m³. Vhodne temperature vode v primeru rabe geotermalnih vrtin so bile 60 in 65°C ter 39°C v primeru rabe odpadne termalne vode. Delež izkoriščene geotermalne energije v kmetijstvu se v zadnjih štirih letih giblje med 5,5 in 7,0 % vse direktne rabe geotermalne energije v državi, pri čemer se upošteva tudi koriščenje plitve geotermalne energije s tehnologijo toplotnih črpalk. Če se slednje ne upošteva, temveč se

upošteva le direktna raba iz termalne vode, je delež izkoriščene geotermalne energije za ogrevanje rastlinjakov v zadnjih treh letih med 20 in 25 %. V kmetijstvu je še velik, neizrabljen potencial za rabo geotermalne energije, ne le termalne vode, temveč tudi plitve geotermalne energije.

Na področju učinkovite rabe energije (URE) v kmetijstvu se podajajo smernice za učinkovito rabo energije v kmetijstvu, s katerimi bi v prihodnosti dosegli pomembno zmanjševanje porabe energije. Zaključiti se lahko, da mnoge intervencije v SN 2023–2027 naslavlajo URE, tako neposredno kot posredno, vendar po oceni še vedno premalo ciljno usmerjeno in ohlapno. Npr. sama podpora za nabavo ustrežnejše kmetijske mehanizacije ni vedno dovolj veliko zagotovilo, da bo tudi poraba energije uspešno znižana. Pripravljalci poročila so zato podali tudi nekaj več priporočil za uspešno izvajanje ukrepov v prihodnosti, npr. predlagajo bolj ciljno definirana področja uporabe kmetijske mehanizacije ter mehanizacijo, ki omogoča doseganje energetske učinkovitosti pri uporabi v kmetijstvu. Vzpostaviti bo treba tudi sistematično zbiranje manjkajočih analitičnih podlag za analizo stanja in spremljanje ukrepov na tem področju.

PRILAGAJANJE KMETIJSTVA PODNEBNIM SPREMEMBAM

Izsledki projektne naloge »Izdelava ocene vplivov podnebnih sprememb v kmetijstvu in gozdarstvu na področju trajnostnega razvoja in upravljanja z gozdnimi in kmetijskimi ekosistemi« kažejo, da se vsi sektorji (proizvodne panoge) rastlinske pridelave soočajo z negativni vplivi podnebnih sprememb in njihovimi posledicami, največjo težavo pa predstavljata suša in vročinski stres, ki postajata stalnica, ter drugi ekstremni vremenski pojavi. V živinoreji pa so najpomembnejši vplivi podnebnih sprememb izpadi krme in spremenjena kakovost krme ter vročinski stres rejnih živali. Kmetijski sektorji se pri tem različno uspešno prilagajajo, kar vpliva na njihovo stopnjo ranljivosti. Ugotovljeno je, da je dostopnih veliko ukrepov (širok spekter agrotehničnih ukrepov, ukrepov za zaščito pred negativnimi vremenskimi pojavi, ukrepi namakanja itd.), vendar je splošno ugotovljeno tudi, da se ti ukrepi premalo izvajajo v praksi. Še posebej to velja za namakanje, ki je ključni ukrep prilagajanja kmetijske proizvodnje na sušo in njene posledice.

Večina financiranih ukrepov za prilagajanje kmetijske proizvodnje podnebnim spremembam se po vstopu Slovenije v EU izvaja preko skupne kmetijske politike, v okviru različnih programov politike razvoja podeželja, kar pomeni da so ti ukrepi deloma ali v celoti sofinancirani iz proračuna EU. Proračunska izplačila za kmetijstvo, ki jih lahko posredno ali neposredno pripišemo prilagajanju na podnebne spremembe, so v letu 2022 znašala 39,9 milijona EUR, od tega 23,1 milijona EUR za preventivne ukrepe prilagajanja ter 16,9 milijona EUR za kurativne ukrepe (odškodnine po naravnih nesrečah in zavarovanja). Od izplačil letno najbolj nihajo izplačila po naravnih nesrečah, saj so odvisna od posameznih škodnih dogodkov. Pregled stanja za daljše časovno obdobje kaže, da je ocenjena škoda po naravnih nesrečah znašala dobrih 674 milijonov EUR v obdobju 2003–2022 (MKGP, 2023a). V istem obdobju pa je bilo po naravnih nesrečah izplačanih slabih 105 milijonov EUR odškodnin oziroma 16 % ocenjene škode. Podrobnejša proračunska analiza KIS za enako obdobje (2003–2022) kaže, da je bilo znotraj izrednih državnih pomoči največ odškodnin izplačanih za sušo (skoraj 60 % vseh izplačil), sledita toča (18 %) in pozeba (13 %). Ostale odškodnine po naravnih nesrečah obsegajo manjši delež (bolezni, škode v čebelarstvu in poplave). V enakem obdobju (2003–2022) je bilo za vse preventivne ukrepe prilagajanja v kmetijstvu izplačanih približno 307 milijonov EUR ter približno 203 milijonov EUR za kurativne ukrepe (odškodnine po naravnih nesrečah in zavarovanja kmetijske pridelave). Opazen je pozitiven trend naraščanja izplačil skozi leta za vse podskupine preventivnih ukrepov, ki ključno prispevajo k prilagajanju na podnebne spremembe (povprečje za obdobje 2003–2017: 12,7 mio EUR; povprečje za obdobje 2018–2022: 24,8 mio EUR).

Poročilo nima finančnih posledic.